

سرمقاله

رمضان فرصتی برای فکر کردن و دوری از خشونت

محمد رضا هویدا

رمضان در کشورهای اسلامی فرصت خوبی برای تفکر، تدبیر و گفتگو روی مهمترین مسایلی جهان اسلام و مسلمانان جهان است. مثل بسیاری از کشورهای اسلامی، امور مساجد و ملا امامان به وزارت حج و اوقاف و شهدا و معلولین مربوط می شود. این وزارت رابطه مستقیمی با همه امور مذهبی در کشور دارد و می تواند در ارتباط با ملا امامان و واعظان و روحانیون در کشور باشد.

بحث هایی که در کشورهای اسلامی مطرح می شوند به تبع مهمترین مسایلی آن کشورها است. مثلا در افغانستان باید بحث از جنگ و صلح، کشنده های انسان های بی گناه به پنهان های مختلف، برداشته های تند و افراطی از دین مبین اسلام و همین گونه برداشته های متفاوت دیگر، استفاده و سوء استفاده از دین مبین اسلام تحت عناوین مختلف، و... می باشد. در گریز و دار افزایش قیمت های مواد غذایی و آنچه مربوط به تن و بدن انسان می باشد، و اعمال و مناسک عبادی در این ماه مبارک، باید بحث ها و گفتار دینی به مسایلی عینی امروزی جهان اسلام کشیده شود، و علما و دانشمندان کشور وارد بحث های عمیق و دقیق شوند، تا زمینه برای گفتگو و بحث بر روی مسایلی مهم جهان اسلام فراهم شود. افغانستان این افتخار را دارد که یکی از بهترین و آزادی ترین قوانین اساسی در منطقه را دارد که آزادی بیان، حقوق بشر، حقوق زنان و کودکان، و آزادی های مدنی و اجتماعی را تضمین کرده است.

بیشتر دینی ظرفیت بالایی برای مورد بحث قرار گرفتن و واکاوی بیشتر دارند. مطرح شدن مباحث کلان فرهنگی، اجتماعی و دینی در جامعه زمینه را برای وارد شدن دانشمندان و علمای دینی از هر قوم و قبیله و منطقه و جناحی در این مباحث می شود، و اگر بحث به صورت درست و منطقی پیش برود، تندروری و افراط گرای رنگ می باز و جای خود را به منطق و استدلال خواهد داد. طالبان و گروه های افراطی به همین دلیل می ترسند تا ابتکار امور را به دست دانشمندان و علمای اعلام بدهند. آنها با هر نوع حرکتی در این زمینه مبارزه خواهند کرد. آنان به جای حاکم ساختن تفکر و استدلال در جوامع اسلامی به تقویت سنگرهای جنگ و اختلاف و بیسی نظمی تلاش می ورزند. به همین خاطر نیز طالبان در موارد مختلفی بر ملا امامان و مکاتب حمله می کنند و فضای کشور را مشتعل می سازند.

مباحث مختلفی در کشور و جهان اسلام وجود دارد و نیاز شدیدی نیز به طرح آنها و بررسی آنها در مجامع علمی و مذهبی به نظر می رسد. این موضوعات برای سالهای سال مسکوت مانده اند و به همین خاطر نیز است که افراط گرایی در این اواخر به وضوح دیده می شود.

جنگی که در نزدیک به چهار سال در تاریخ افغانستان سابقه دارد، در تمامی این سالها به پشتنونه مذهب و دین سنگرهای جنگ داغ نگه داشته شده اند. کمتر کسی به یاد دارد که علمای کشور در یک صف و یک کلمه انتحار و عملیات انتحاری را آشکارا مورد بحث و بررسی همه جانبه قرار داده و حرمت آنها را اعلام نمایند. در نهایت نیز اگر مردم به این گفتگوها عمل نمی نمایند، علما باید تمام تلاش شان را برای قانع ساختن مردم و وارد کردن مردم در بحث های جامعه روی دست بگیرند.

مردم افغانستان با وجود اینکه سابقه بسیار طولانی در افکار و اندیشه های آزادی خواهانه و همین طور در اندیشه های برتر دارند، اما نتوانسته اند که راه خود را برای کنار گذاشتن خشونت و تمایل به منطقی به سرعت هموار کنند.

اختلافات مرزی میان افغانستان و پاکستان، از بدو استقلال پاکستان تا به امروز ادامه یافته است. در زمان حکومت عبدالرحمن خان که در آن برهه تاریخی، هند تحت استعمار انگلیس بود، بین افغانستان و هند آن زمان، خط مرزی دیورند کشیده شده و از جانب دولت های دو طرف، به رسمیت شناخته شد. اما این امر، مورد پذیرش حکومت های افغانستان نبوده است. از این روی، تأیید این خط مرزی، نام عبدالرحمن خان را در تاریخ سیاسی کشور لکه دار کرده است. شاهان و سلطان های پس از عبدالرحمن خان، رویکردهای متفاوتی را برگزیده اند. برخی از آنان، با سکوت سیاسی در این مورد، تلوینا تأیید کرده اند و برخی هم به رسمیت نشناخته و حرکت های سیاسی بزرگ و جدی تری را شروع کرده اند. مثلا داوود خان یکی از حکمران ها و قدرت مندان است که به مسئله پشتونستان به صورت جدی دامن زد و پس گرفتن این منطقه را به یکی از اولویت های دولت وقت قرار داد، به گونه ای که سیاست خارجی کشور را به صورت جدی تحت شعاع قرار داده بود. نشانه گرفتن اختلاف های مرزی افغانستان و پاکستان، از جایگاه اجتماعی و سیاسی قابل وصف برخوردار نبودند، به منظور پر کردن این خلاء به بحث دیورند دامن می زدند، تا در این وسط جایگاه سیاسی و اجتماعی و محبوبیت و مشروعیت برای خود کمایی کنند.

دیورند را نمی پذیرد. در این میان، بحث که نمی شود نادیده گرفته شود، استفاده سیاسی از این بحث است. متأسفانه برخی از شاهان که قدرت را به زور و جبر به دست می گرفتند و یا از جایگاه اجتماعی و سیاسی قابل وصف برخوردار نبودند، به منظور پر کردن این خلاء به بحث دیورند دامن می زدند، تا در این وسط جایگاه سیاسی و اجتماعی و محبوبیت و مشروعیت برای خود کمایی کنند.

به نظر می رسد که اختلاف مرزی دیورند باعث شده که در هر زمان و مقطع تاریخی، احتمال درگیری نظامی میان دو کشور وجود داشته باشد. در این صورت چند روز قبل، نظامیان پاکستانی اقدام به ساخت تاسیسات در این حوزه کردند. ادعای دو طرف متفاوت است. پاکستان ادعا دارد که تاسیسات را در داخل خاک خویش ساخته است، اما نظامیان افغانستان ادعا

عبدالرحمن فهیمی

درد که این تاسیسات در داخل خاک کشور ساخته شده است. این مسئله بحران را گردید. نظامیان مرزی دو کشور با هم درگیر شدند. پس از این درگیری دو طرف اقدام به گسیل نیروهای ارتش در دو طرف مرز کرده و آمادگی نبرد بزرگ را در گرفتند. برخی از نظامیان دو طرف کشته شدند. پنج روز گذرگاه تورخم بسته شده و هزاران نفر افغانستانی و پاکستانی که می خواستند عبور نمایند و هزارها واسطه کلان باربری که کالاهای اقتصادی را حمل می کرد، گیر ماندند. قرار اعلام اتاق تجارت و صنایع افغانستان، میلیون ها دالر زیان وارد شده است. اکنون خوش بختانه پس از تلاش های سیاستمداران و دیپلمات های دو طرف، گذرگاه تورخم به روی عابران باز شد و حل و فصل مسایل به گفت و گوهای بعدی واگذار گردید.

به نظر می رسد که تا این جا دیپلماسی و گفت و گو موفق و نتیجه بخش بوده است.

گذرگاه تورخم باز شد،

آیا گفت و گوی بیشتر نتیجه بخش خواهد بود؟

می رسد که این گفت و گو کنندگان موفق به حل مشکل و چالش به صورت بنیادی و ریشه ای نخواهند شد. بارها گفت و گو صورت گرفته، اما نتیجه بخش نبوده است. پاکستان خط دیورند را که پذیرفته شده در سازمان های بین المللی است، مرز خود و افغانستان می داند، اما افغانستان با این وجود، آن را نمی پذیرد. گرچه که دخالت های سیاسی و اطلاعاتی پاکستان در امور داخلی افغانستان تنها از اختلافات مرزی سبب نشده بلکه به رقابت های استراتژیک این کشور با هند قدرت مند نیز بر می گردد، اما، یک بخش از دخالت های سیاسی و اطلاعاتی به این اختلاف ها بر می گردد. به نظر می رسد که دیورند تبدیل به تابو شده است. هیچ کسی به خود جرات نمی دهد که بدان دست بزند. زیرا هر فردی که بر حریان که به آن دست بزند، اگر بر اساس انتظارات یک بخش از جامعه نباشد، مهر خیانت ملی بر جبینش نقش خواهد بست. ممکن برخی از سیاستمداران بوده اند و هستند که دیورند را ببندند. اما نمی توانند و از بی آمدهای سیاسی زیانباری که برای شان خواهد داشت می هراسند. هیچ رسانه ای نمی تواند در این مورد بحثی را به صورت آزاد مطرح کند. در صورت طرح کردن، خابین به کشور خطاب می شود. بنابراین، گفت و گوهای سیاسی میان افغانستان و پاکستان تا زمان که بحث دیورند به مثابه یک تابو می ماند، مفید و نتیجه بخش نخواهد بود. ممکن گفت و گوهای صورت گرفته و برخی از مشکلات مانند تنش مرزی و درگیری های نظامی میان دو طرف را برای چند روز و به صورت موقت و مقطعی حل نماید، اما در بلند مدت مشکل و چالش همچنان باقی است. به مشکلات زمانی نقطه ای پایان گذاشته خواهد شد، که دولت های دو طرف عزم را جزم کرده و با اراده سیاسی به تنش مرزی پایان دهند.

راهکارهای توسعه اجتماعی

بسیاری موارد دیگر از جمله کارهایی است که برای توسعه منابع غیر مادی می توان انجام داد. اصلاح ارزشها همانگونه که ذکر شد، ارزشها موتور حرکتی جوامع و گروهها هستند. در اصل ارزشها معیارهای خوب بودن و بد بودن را تبیین و مسیر حرکت توسعه را تعیین می نمایند. تلاش، اعتقاد به نظافت و پاکیزگی، اهمیت دادن به شادی و نشاط از جمله مثالهای است که می تواند ارزشهای مورد وثوق جامعه در نظر گرفته شود. البته در اینجا ذکر دو نکته ضروری است: اول اینکه اعتقاد ظاهری بر ارزشها و اعتقاد عملی به ارزشها می توانند با هم متفاوت باشند. مثلا راستی و صداقت همواره از ارزشهای مورد توافق همه ملت های دنیا می باشد. اما ممکن در عمل در برخی شرایط دوستان و نزدیکان توصیه به عدم صداقت نمایند چرا که ممکن است منجر به سوءاستفاده سایرین گردد. در اینجا عملا افراد به زنجری و سیاستمداری بیشتر معتقد بوده و صداقت حتی ممکن است نشانه ای از ساده لوحی فرض گردد. حال فرض کنید که در گروهی که همه بخواهند زرنگ و سیاستمدار باشند و مرتب به یکدیگر دروغ بگویند چه اتفاقی برای سرمایه های غیر مادی مانند اعتماد، همکاری و غیره خواهد افتاد. مثالهایی از این دست در افراوان می توان دید، مسائلی از قبیل اعتقاد به کار یا از زیر کار در رفتن، و نظافت یا عدم آن. دومین نکته وجود ارزشهایی است که آشکارا توسط افراد جامعه ذکر شده ولی موثری انجام داد. مثلا برای انجام هر نوع کاری احتیاج به همدلی، هم فکری و همکاری می باشد و به همین خاطر است که افراد برای انجام کارهای مختلف در گروه های متفاوتی سازمان می یابند. حال اگر اعتماد به یکدیگر در میان اعضای گروه مطلوب نباشد، کیفیت عملکرد گروه می تواند به شدت لطمه ببیند و به نوبه خود بر تولید و جذب سرمایه های گروه تأثیری مخرب داشته باشد. در اصل سرمایه های غیر مادی را می توان پیش نیاز برای تولید و توسعه منابع مالی در نظر گرفت. با این توضیح برای توسعه منابع غیر مادی می توان از جهات مختلف برنامه ریزی نمود. کمک به رشد اخلاقی از طریق آموزش، معرفی موانع و پیش نهاد راهکارها برای حل مشکلات، ارتقاء سطح دانش افراد از طریق آموزش، و برنامه ریزی برای استفاده بهینه از وقت و انرژی

توسعه اعمال افراد هیچگاه نباید کسی را متضرر نماید، حال این ضرر تعددی باشد و یا از سر سهل انگاری، پر واضح است که دستیابی به چنین وضعیتی حداقل در دنیای امروز با آمارهای بالای جرم جنایت و معضلات پیچیده اجتماعی دور از ذهن به نظر می رسد. اما با نگاهی به گذشته و توجه به مسیر طولانی که بشر از غارنشینی تا زندگی در کلان شهرهای امروزی پیموده است. می توان خوشبین بود که در آینده بتوان وضعیت موجود را کمی بهتر کرد و باره ای از مسائل کنونی را حل نمود. در یک اجتماع توسعه یافته استعدادها و مهارت های افراد به طرز بهینه ای در جهت رفع نیازهای سایرین در حل مشکلات موجود به خدمت گرفته می شوند که این خود یک امر نسبی و تدریجی است.

نتیجه اعمال افراد هیچگاه نباید کسی را متضرر نماید، حال این ضرر تعددی باشد و یا از سر سهل انگاری، پر واضح است که دستیابی به چنین وضعیتی حداقل در دنیای امروز با آمارهای بالای جرم جنایت و معضلات پیچیده اجتماعی دور از ذهن به نظر می رسد. اما با نگاهی به گذشته و توجه به مسیر طولانی که بشر از غارنشینی تا زندگی در کلان شهرهای امروزی پیموده است. می توان خوشبین بود که در آینده بتوان وضعیت موجود را کمی بهتر کرد و باره ای از مسائل کنونی را حل نمود. در یک اجتماع توسعه یافته استعدادها و مهارت های افراد به طرز بهینه ای در جهت رفع نیازهای سایرین در حل مشکلات موجود به خدمت گرفته می شوند که این خود یک امر نسبی و تدریجی است.

توسعه اقتصادی بر مبنای میزان سرمایه گذاری، افزایش تعداد کارخانجات... و توسعه سیاسی بر مبنای تعداد احزاب و روزنامه ها و بسیاری موارد دیگر. با این حال در همه این موارد منظور از توسعه ایجاد تغییر به منظور بهبود وضعیت موجود از طریق ایجاد ظرفیتهای جدید و کارآمد می باشد. به عبارتی توسعه یکونوع نگاه کلی است که مصادیق بسیار گوناگونی می تواند داشته باشد. مثلا می توانیم در مورد توسعه فردی، توسعه سازمانی، توسعه انسانی، توسعه فرهنگی و بسیاری موارد دیگر بیاندیشیم و اهداف و معیارهای آنانرا تعریف کنیم. حال اگر توسعه اجتماعی را نتیجه فعالیت های بدنی که در نهایت به خدمت گرفتن بنیانهای جامعه پنجامد، پیش بینی تحول در نتیجه چنین وضعیتی در ساختارهای اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، علمی و غیره دور از ذهن نخواهد بود. اما شاید در ابتدا بهتر باشد که در مورد مفاهیم اجتماع و بنیانهای آن کمی بیشتر بیاندیشیم. منظور از جوامع بشری چیست؟ جوامع بشری مرکب از مجموعه افرادی است که در ساختارهای خانوادگی، تجاری، فرهنگی، علمی، هنری، و خیریه سازمان یافته و با یکدیگر تعامل دارند. این تعامل اساسا بر پایه نیازهای مادی و معنوی افراد به یکدیگر و یا در نتیجه رقابت بر سر منابع و امکانات شکل می گیرد. در علوم جمعیت شناسی تعداد و کمیت افراد براساس ویژگیهای متفاوتشان از قبیل سن، جنس، نژاد، محل سکونت و غیره مورد توجه است. در حالیکه در جامعه شناسی کیفیت رفتار افراد و سازمانها بیشتر مورد بحث قرار می گیرد. به عنوان مثال خانواده ای که در آن پدر و مادر دارای سطح سواد و درآمد بالا بوده و بیشتر وقت و انرژی آنها صرف تعلیم و تربیت یک یا دو فرزند می گردد، از لحاظ کیفیت عملکرد بسیار متفاوت تر از خانواده ای است که والدین درگیر مشکلات عدیده ای مانند فقر، اعتیاد، طلاق و غیره هستند. چرا جامعه نیازمند توسعه است؟ تعامل انسانها در قالب خانواده، گروه و سازمان در شکل ایده آل باید موجب بقا، رشد و تکامل افراد، خانواده ها، گروهها و سازمانها گردد. با این توصیف مشکلات اجتماعی از قبیل فقر، اعتیاد، بیکاری، جرائم و غیره را می توان نتیجه نقص در عملکرد سازمانهای اجتماعی دانست و بالطبع با اصلاح دقیق سازمانهای اجتماعی می توان بسیاری از مشکلات فوق الذکر را از میان برداشت و یا از باز تولید آنها پیش گیری نمود. در یک جامعه سالم

روزنامه افغانستان از همه دانشمندان و نویسندگان دعوت به همکاری می نماید. هیئت تحریر در ویرایش مطالب دست باز دارد. مقالات وارده بازگردانده نمی شود. مسئولیت مقالات به عهده نویسندگان آنها است و تنها سرمقاله یانگور دیدگاه روزنامه افغانستان میباشد.

روزنامه افغانستان بخش دری و پشتوی روزنامه اوت لوک افغانستان است.

www.dailyafghanistan.com
Email: thedailyafghanistan@yahoo.com

صاحب امتیاز: دکتر حسین یاسا
مدیر مسئول: محمد رضا هویدا
سرمدیر: حفیظ الله زکی
کاریکاتورست: خالق علی زاده

دو زبان: علی اصغر زاهدی، مصطفی جعفری
مسئول وب سایت: غلام عباس اصلان

آدرس: کابل، شهرک امید سبز، فاز چهار، کوچه ششم، خانه نمبر ۱۳۷

